

Sjaak Jasperse en zijn gelaste penningen(objecten)

Via de hoofdredacteur kwam mij een afbeelding onder ogen van een penning die ik niet kende. Het is altijd een verrassing een naam te horen die en werk te zien dat je onbekend is. In dit geval gaat het om Sjaak Jasperse. Jasperse is staalman zoals hij zichzelf benoemt en is als medailleur autodidact. Dat is in Nederland niet zo vreemd omdat er tientallen zo begonnen zijn vanuit hun interesse voor deze kunstvorm. Waarom hij zichzelf staalman noemt moge hieronder duidelijk worden.

Staal fascinatie

Cornelis Izak (Sjaak) Jasperse is geboren in St. Maartensdijk op 23 september 1953. De eerste keer dat hij als vijftienjarige met staal in aanraking kwam was bij de Geelgieterij in Bergen op Zoom. Deze kleine afdeling maakte destijds deel uit van Stork's IJzergieterij en Machinefabriek HOLLAND. De smelttemperaturen en de aanloopkleuren maakten grote en blijvende indruk op hem en toentertijd is de belangstelling voor staal ontstaan.

Zoals een ander munten of postzegels verzamelt, zocht hij als jongen naar achterblijvende gietspetters, zowel in het gietijzer als in de messing, die de mooiste vormen en kleuren hadden. Dat moest snel gebeuren want de gietpan moest leeggegoten worden. Jongere werknemers werden bij de Geelgieterij opgeleid in een breed gebied, dat allemaal met staal te maken had en zo kwam de leerling terecht bij de lastechniek.

Later volgde hij als 21-jarige avondonderwijs voor metaalleraar, en weer later dagonderwijs om zijn studie af te ronden. Na zijn opleiding kwam hij terecht in Brugge (België) bij een bekende leermeester, meestersmid Jef Decraene. Deze schonk hem meer inzicht in deze materie. Kunstsmid is in België een erkende kunstuiting, waarbinnen de meesters met het materiaal staal de mooiste vormen creëren. Jasperse noemt zichzelf één uit de leerschool van Decraene. Na deze opleiding tot kunstsmid volgde de oppervlaktebehandeling van metalen, uiteraard weer gedoceerd door Decraene, de vermaarde kunstenaar uit Avelgem (België).

Naast het lesgeven heeft het plastisch vervormen van metalen hem altijd ge-

fascineerd. Nu er wat minder lessen zijn, wordt er meer tijd besteed aan zijn hobby, penningobjecten maken. Middels dit blad is hij op de hoogte van penningkunst door het lezen van alle artikelen, een van de redenen om zelf ook eens iets te creëren.

Voor hem vormt staal een onuitputtelijke bron van inspiratie, mede door de grillige structuren, het vuur, met daarbij de wisselende kleuren. Hij werkt met titanium, messing, koper, zink en staal, die alle een andere bewerking ondergaan. Titanium is lastig te bewerken, maar dat past wel bij hem, aldus de metaalbewerker. Messing is heel meegaand en koper is wat star. Staal is daarentegen voor hem intrigerend, het vuur, de kleuren, het druipen naar gewenste vormen, het blijft hem fascineren. Als handwerksman zegt hij: *Ik probeer mijn brander.*

De penningen

Op de eerste eenzijdige creatie van messing zien wij een geabstraheerd portret **Gerard** naar links kijkend (afbeelding 1). De profiellijn is erg duidelijk en de oppervlakte van het gezicht is opgevuld tot een dikker volume. Het haar (of petje) is door een rechte lijn afgebakend en de krullen zijn gevormd door grote druppels. Op de sierlijke en eenzijdige hanger van titanium met de titel **Maori** ziet u de intense kleuren, iets waar de staalman zo geboeid door is (afbeelding 2).

Het penningobject **CuZn-Cu-RVS** is gemaakt uit roestvaststaal, messing en koper zonder soldeer en lijmverbindingen. De messing ring bestaat uit gedreven koper (afbeelding 3). Bij een snelle beschouwing deed het mij aan de grote Radiotelescopen denken die ik ooit in Dwingeloo (Drenthe) zag. Op menig bu-

Nr 1. Gerard, 90 mm Ø messing (eenzijdig), 2007. Sjaak Jasperse

reau zou dit object niet misstaan.

Een ander intrigerend model is **Vallei** (afbeelding 4). Het is gemaakt van titanium. Op de voorzijde de vallei, maar op de keerzijde ziet u een detail van de

Nr 2. Maori, 48 mm (eenzijdig), titanium, 2008. Sjaak Jasperse

Nr 3. CuZn-Cu-RVS (Gemaakt uit roestvaststaal, messing en koper), 1990. Sjaak Jasperse

Nr 4 en 4a. Verloren land, 56 mm Ø messing, 2012. Sjaak Jasperse

ruwe bodem (afbeelding 4a). De zijkant is breed en glad (afbeelding 4c) maar gaf tijdens de bewerking zijn geheim van kleur prijs (afbeelding 5d).

Als u wel eens gevlogen heeft, dan heeft u een grote kans het beeld te zien dat Jasperse heeft gevormd op een messing creatie met de titel **Verloren land** (afbeeldingen 5 en 5a). Het grillige aardoppervlak is op beide zijden verbeeld.

Tijdens het werk van een lasser kan soms iets enorm uiteenspatten en dat is het onderwerp van het stalen penningobject **Uitspatting in Welders werk** (afbeeldingen 6 en 6a). De eerste indruk was een vuilnisbelt van boven af gezien. Bij de andere zijde is het meer een gestolde massa, niet meer of minder en toch intrigeert dit object omdat je er eindeloos naar kijken kunt en daarbij fantaseren.

Het zilveren portretje van **Felice** (afbeeldingen 7 en 7a). Het is een messing penning met zilver opgelast (Felice is de vriendin van Jasperses oudste zoon Marinus). De profiellijn is doorlopend van haar tot oor. Het gezicht en het haar bestaan uit bergjes zilver, die wonderwel een zacht gelaat tonen. Aan de rand ziet u een tiental opgewerkte punten als

Nr 5, 5a, 5b en 5c. Valleij, 47mm Ø, titanium, 2011. Sjaak Jasperse

Nr 6 en 6a. Uitspatting in Welders werk, 90 mm Ø staal, 2013. Sjaak Jasperse

Nr 7. en 7a. Felice, 90 mm Ø messing met zilver opgelast, 2013. Sjaak Jasperse

Nr 8 en 8a. Gerard, 90 mm Ø, druppel-
lastechniek, messing/zilver, 2013. Sjaak
Jasperse

kleine piramides. Op de keerzijde staat de tekst MASTER COMMUNICATION DESIGN UNIVERSITEIT TILBURG, met in het midden: FELICE BOK 2013; op het oppervlak staan acht blokjes.

Bij het afstuderen van zijn jongste zoon **Gerard** aan de Design Academy te Eindhoven op 17 december 2013, creëerde Jasperse een penning van messing met de druppelastechniek (afbeelding 8). Op de voorzijde staat het portret naar links gewend, dat gevormd is door enig draadwerk van zilver, waarvan het haar gedruppeld is tot een flinke bos. Langs de rand staan 17 bolletjes, die staan voor de datum 17 december. Op de keerzijde ziet u het logo van de Design Academy, dat blind geklonken is. De letters zijn erin geponst, waarvan de tekst DESIGN ACADEMY op zijn kant staat. De horizontale tekst in het logo is: GERARD 17 DEC 2013 (afbeelding 8a). Een bol van zink is geplaatst in een vating van messing en heeft de titel **Ex** (af-

beelding 9). Mij doet het aan een bloem denken. De bladeren openen zich om de kern te tonen.

Het laatste penningobject dat besproken wordt is van messing en heet **De Planeten**. De kern als planeet met daaromheen een roestvrijstalen rand (afbeelding 10). Het randje langs het hemellichaam is bedoeld als schaduw. De ondergrond is staal met daarin evenwijdig veertien gaten geboord. Als laatste afbeelding zien wij de vakman aan het werk in zijn werkplaats (afbeelding 11).

Over penningkunst

Jasperse merkt de grote verschuivingen op in het vervaardigen van penningen in Nederland en dat boeit hem mateloos. Het woord penningen heeft voor hem persoonlijk een diepere betekenis gekregen. Het boeit hem ook dat minder hoog opgeleide medailleurs iets redelijks kunnen maken. De vrije keuze, de ontwikkeling is voor de maker alleen al

een geweldige uitdaging.

De enorme veranderingen per creatie in vorm en kleur verwonderen hem, vooral omdat hij erg visueel ingesteld is. Als u zelf wel eens in een smederij heeft gestaan en het rood gloeiend metaal heeft zien veranderen onder de slagen van de smid, weet u wat hij bedoelt. Jasperse noemt zichzelf geen kunstenaar, maar handwerksman.

Zo'n dertig jaar geleden waren het hoofdzakelijk beeldhouwers, naast enkele vormgevers, die penningen ontwierpen. Momenteel zien we naast beeldhouwers ook schilders, ontwerpers, keramisten, cineasten, edelsmeden en grafisch ontwerpers. Nu komt daar een staalman bij. Voor een beginnend medailleur is het werk intrigerend door de bewerking van het materiaal, zowel door de kleuren als de druppelstechniek.

De meeste penningen werden vroeger in brons, zilver en lood gegoten en soms ook in goud. Staal kwam niet zo veel

Nr 9. Ex met zink, 90 mm, 2014. Sjaak Jasperse

Nr 10. De Planeten, 41 mm Ø, messing, roestvrijstaal, op stalen ondergrond van 86 mm Ø, 2014. Sjaak Jasperse

voor, wel in de tweede wereldoorlog toen brons schaars werd. Daar zijn voorbeelden van bekend. De creaties van Jasperse gaan verder dan huisvlijt en er zitten zeer fraaie tussen. Bijzonder is, dat het alle unieke objecten zijn. Zijn zoon en schoondochter waren het onderwerp voor portretten, landschappen voor de

andere. Zijn technisch kunnen komt ook ruim aan bod in de geheel abstracte modellen. Dat maakt nieuwsgierig; hoe

gaat hij zich de komende jaren ontwikkelen als medailleur?

Arnold Nieuwendam

Noten

Jozef Decraene (die ook als Jef bekendstaat) is een vakman, leraar en artiest wiens kunstsmederij binnen en buiten de Belgische grenzen erg bekend is. In 2009 bereikte Jef de pensioengerechtigde leeftijd en zette hij een punt achter de ambachtelijke contractarbeid en het lesgeven. Vanaf die periode richt hij zich voornamelijk op kunst.

Foto's: Sjaak Jasperse. Meer over penningkunst?: <http://startpagina.peningkunst.nl>

Nr 11. Sjaak Jasperse in zijn werkplaats aan het lassen